

Рябчук Тетяна Федорівна, директор Бурчацької СШ I-III ступенів «Джерело»
Михайлівського району Запорізької області, учитель-методист

Створення сприятливого освітнього середовища для організації роботи із здібними і обдарованими дітьми в умовах сільської школи (за підсумками роботи школи на I та II етапах науково-експериментального майданчика)

«Як багато закладено в кожній людині, і як багато залежить від того, що вона вибере, що із себе створить, як розпорядиться своїм життям. І хто ж передусім повинен дбати про пробудження людини, як не вона сама, її батьки, її вихователі. Педагог допоможе, скерує, підбадьорить. Вибору в нього немає. Свій шлях він обирає тоді, коли йде на вчительську посаду. А свідомо вибравши його, вже не має морального права виконувати свою роботу погано».
І.П.Підласий, д.п.н., професор, міжнародний експерт з питань освіти.

Проблема розвитку творчих здібностей особистості й суспільства розглядається як найважливіший фактор суспільного розвитку в багатьох країнах світу. В прийнятих у 1994 році Парламентською асамблеєю Євросоюзу Рекомендаціях (№1248) з питань розвитку освіти обдарованих і талановитих дітей, як таких, що потребують для повного розвитку свого потенціалу відповідних освітніх можливостей, включено до програми підготовки вчителів вивчення стратегії з питань ідентифікації обдарованих учнів; сприяти розповсюдженню інформації про обдарованих дітей серед усіх, хто з ними пов'язаний; в межах шкільної системи організувати навчання з тих галузей, в яких проявляються спеціальні високі здібності учнів; шкільну систему роботи треба гнучкою для сучасного обліку освітніх потреб обдарованих. При цьому у Рекомендаціях підкреслюється, що будь-яка освітня ініціатива в навчанні обдарованих дітей повинна вводитися з обачністю, щоб уникнути небезпеки навішення ярликів і небажаних наслідків для всього суспільства.

Розвиток обдарованої молоді розглядається на державному рівні: державна цільова програма роботи з обдарованою молоддю на 2007-2010 роки (2007р.)

В інформаційній цивілізації XXI століття виріс інтерес суспільства до проблеми обдарованих дітей, які розглядаються усіма як потужний ресурс розвитку будь-якої держави і людства в цілому. Робота з обдарованими і талановитими дітьми вважається сьогодні одним із стратегічних пріоритетів державної політики : вже більше як тридцять років існує Всесвітня рада по обдарованим і талановитим дітям, яка об'єднує 55 країн світу.

Актуальність соціально-педагогічного підходу до розробки моделі обдарованості учнів сільської місцевості є безперечною, тому що саме ці діти обмежені у виборі типів навчальних закладів, наданні психолого-педагогічної підтримки, збагаченні позашкільних та позакласних форм роботи, які сприяють розвитку природних задатків, забезпеченні технічними і інформаційно-комунікаційними засобами навчання.

В дослідженнях російського вченого А.Цирюльникова визначено 4 головних типи соціокультурної ситуації в залежності від розвинутості або відсутності таких параметрів, як:

- Культурно-історична традиція (КІТ)
- Розвиток сучасного соціокультурного фону (СКФ):
 - КІТ(+), СКФ(+)- збереглись культурно-історичні традиції, відносно високий рівень сучасного соціокультурного фону (**ситуація «школа в культурному центрі»**)
 - ✓ -КІТ (+), СКФ (-) збереглись культурно-історичні традиції, але рівень сучасного соціокультурного фону низький (**ситуація «школа в колишньому вогнищі культури»**)
 - КІТ(-),СКФ (+)- культурно-історичні традиції відсутні, але рівень сучасного соціокультурного фону відносно високий (**ситуація «школа в потенційному вогнищі культури»**)
 - КІТ (-), СКФ (-) – культурно-історичні традиції і сучасний соціокультурний фон відсутні (**ситуація «школа в культурній пустелі»**)

Бурчацька Спеціалізована Школа І-ІІІ ступенів «Джерело» опинилась саме в 2 типі , в ситуації школи в колишньому культурному вогнищі, для якої характерним є: збіднілий соціально-культурний фон, деконструктивне середовище зовнішнього оточення освітніх установ, погіршення умов не тільки для розвитку здібностей дітей, але і для їхнього майбутнього життя у цьому населеному пункті.

В такій ситуації, щоб розвиватись і не опинитися в 4 типі, ми вимушені були шукати шляхи для того, щоб школа стала соціокультурним центром села, адже ми розуміємо, що в селі є тільки 2 освітні установи: дошкільний навчальний заклад і школа, культурно-освітні установи практично не функціонують, не проводиться спортивно-масова робота в селі, можливості сільської бібліотеки обмежені і не відповідають сучасним вимогам населення. Тому, не знаючи всіх тверджень і досліджень науковців ще у 2003 році школа стала спеціалізованою. Передбачаючи необхідність наступності і перспективності освітній процес двох установ уже протягом 9 років працює в системі спільної роботи. Починали зі спільної роботи в екологічному напрямку виховної роботи, а поступово

перейшли до всіх напрямків діяльності за принципом послідовності від дошкільника – до випускника школи. З цією метою було створено спочатку Тематичний цільовий проект (ТЦП) «Подих природи», потім було розроблено моделі випускника-дошкільника, випускника початкової школи, випускника базової і повної середньої школи. Наші навчальні заклади співпрацювали з Запорізьким ОШПО(кафедра управління, проф..Павлютенков Є.М.) Звичайно, в розробці моделей ми отримали велику допомогу з боку науковців і побачили результати своєї роботи: участь у конкурсах різних рівнів, виставках, у тому числі і міжнародних показала, що ми на правильному шляху. Коли постало питання про проведення науково-педагогічних досліджень, створення експериментального майданчика, наша школа стала базовою разом з районною гімназією.

У 2010-2011 навчальному році ми дібрали вчителів, які працюватимуть на майданчику(їх кількість і склад можуть змінюватись), опрацювали науко-теоретичну базу з голвного питання експерименту, провели дослідження з вивчення потенційних можливостей педагогічного колективу та рівня готовності школи до роботи. Після обстеження потенційних можливостей педагогів, матеріально-технічної бази, рівня управлінської компетентності Запорізькою ОАШПО школа стала ресурсним центром області, про що нам було видано посвідчення. Це означає, що педагоги нашої школи в більшості володіють сучасними технологіями навчально-виховної діяльності і готові до інноваційної діяльності. До початку експериментальної роботи в школі вже були створені програми підтримки експериментальної роботи:

- «Обдарованість»,
- “ Пізнай себе – будь здоровим ”
- Клуб спілкування “ Стань творцем здорового життя ”
- Шкільний конкурс “ Урок року ”
- “ Шкільний аукціон ”
- Малотиражна газета “DJERELO”

З деякими проблемами стикнулись на самому початку, але впевнилися ще на першому році роботи, що ця робота потрібна для всього колективу. Крім того, починаючи з 2011-2012 року методичною темою в районі обрано саме проблему роботи з обдарованими дітьми. Це означає, що не тільки вчителі-експериментатори, а всі педагоги повинні бути обізнаними з технологіями виявлення, підтримки і розвитку обдарованих.

На другому етапі (2011- 2012 навчальний рік) педагогічний колектив Бурчацької СШ «Джерело» працював за напрямками моделювання розвитку обдарованості учнів

Настільною книгою нам слугував посібник під редакцією В.В. Пашкова, В.Я.Ястребової, О.М.Сироватко «Теорія і практика розвитку обдарованості учнівської молоді», відповідно до положень якої ми спланували свою роботу. Роботу на майданчику продовжили:

Савченко Т.О.,заступник директора з навчально-виховної роботи продовжила роботу над опрацюванням теми:

«Науково-методичне забезпечення організації роботи з обдарованими і здібними дітьми»
Толпеко Я.В.,практичний психолог свою діяльність спрямувала на опрацювання теми:

«Психолого-педагогічний супровід обдарованих дітей»

Рудченко Т.В., вчитель світової літератури розширювала можливості використання такої теми:

«Залучення учнів до моделюючих, дидактичних, сюжетно-рольових ігор»

Основними напрямками моделювання розвитку обдарованості в районній освітній системі, навчальних закладах і соціокультурному середовищі є:

- Раннє виявлення і відстеження розвитку обдарованих дітей;
- Інтеграція діяльності суб'єктів соціокультурного оточення;
- Неперервний соціально-педагогічний супровід обдарованих;
- Підготовка педкадрів і волонтерів до роботи з обдарованими;
- Інформаційне забезпечення процесу розвитку обдарованих в системі освіти і соціокультурному середовищі;

У 2010 -2011 н.р. вчителі-експериментатори вивчали науково-методичну літературу з проблемних питань і відповідно за допомогою консультацій та наданого інститутом інструментарію проводили :

- Моніторинг динаміки розвитку обдарованої дитини в школі;
- Створення механізму психологічного обстеження обдарованих дітей;
- Моніторинг успіхів обдарованої дитини в соціокультурному середовищі;
- Діагностика рівня готовності педагогів до роботи з обдарованими дітьми;

2011-2012 рік був другим етапом в науково-експериментальній роботі. Головну увагу ми приділили інтеграції діяльності суб'єктів соціокультурного середовища.

Методологічною основою моделювання розвитку обдарованості учнівської молоді в сільській місцевості є системний підхід. Модель розвитку обдарованості полягає у визначенні компонентів, які здійснюють вплив на особистість обдарованої дитини і, перебуваючи у певних зв'язках між собою і зовнішнім середовищем, забезпечують цілісність процесу розвитку обдарованості. Відповідно метою моделювання є створення умов для розвитку обдарованості учнівської молоді.

Структурно-функціональний підхід, який лежить в основі розробки моделі, пов'язує всі компоненти соціуму з закладами та установами, які функціонують на певній території. З цих позицій соціум кожної сільської школи, у тому числі і нашої, є сукупністю виробничих, соціальних, освітніх, суспільних організацій, які взаємодіють між собою і таким чином впливають у певній мірі на життєдіяльність навчального закладу.

Інтеграція діяльності суб'єктів соціокультурного середовища передбачає створення у школі Центру додаткових освітніх послуг:

- Участь у олімпіадах і конкурсах різних рівнів;
- МАН;
- Мережа гурткової роботи;
- Робота спортивних секцій;
- Спільна діяльність з районним Дитячим центром;
- Використання Internet-технологій;
- Поєднання загальної і додаткової освіти (школа-клуб, школа-студія)

Що ж являє собою соціум с. Бурчак?

Зі школою взаємодіють:

- сім'ї учнів, ДНЗ «Вишенька»
- сільська бібліотека
- районна музична школа
- районний Дитячий центр
- виконавчий комітет Бурчацької сільської ради
- Рада ветеранів

- амбулаторія сімейного лікаря
- краєзнавчий музей
- суб'єкти підприємницької діяльності.

Життя спонукає сільську школу до пошуку нових форм взаємодії, розробку комплексних програм роботи з обдарованими, систематичну пропаганду досягнень дітей в соціумі за різними напрямками діяльності, як урочної, так і позашкільної, через засоби масової інформації (районна газета, шкільна малотиражна газета «Dzherelo»), визначення критеріїв та показників процесу супроводу розвитку обдарованих дітей. О.Герцен говорив: «Нове треба створювати у поті чола, а старе саме продовжує існувати й твердо тримається на милицях звички».

З метою виявлення та підтримки обдарованих дітей заступником директора з навчально-виховної роботи Савченко Т.О. розроблено програму «Обдарованість», а практичним психологом Толпеко Я.В. інструментарій для психологічного супроводу обдарованих дітей, рекомендації для вчителів, які працюють з обдарованими та для батьків здібних і обдарованих учнів.

Результати роботи з обдарованими дітьми говорять самі за себе: завдяки студії «Дитячий вернісаж» (керівник Марущак Н.В.) наші учні мають високі результати у щорічних конкурсах декоративно-ужиткового мистецтва: у 2011-2012 н.р. колективна робота гуртківців посіла I місце у Всеукраїнському конкурсі «Мої права» і гуртківці побували у м. Київ (Міністерство юстиції) на нагородженні, вперше учениця школи Толпеко Каріна писала роботу МАН і, хоча не посіла призового місця, все ж була першою ластівкою від школи. Традиційно(чотири роки поспіль газета посідає призові

місця у Всеукраїнському конкурсі-виставці дитячих видань «Молодіжний акцент»)
малотиражна газета «Djerelo»(редактор Нечет В.В.) . В школі працюють гуртки, які
допомагають розкрити юні таланти, адже, як кажуть «не хлібом єдиним», або інакше
кажучи не тільки уроки і основи наук, але й заняття до душі повинні організуватися для
школярів і тут є великі можливості соціуму, адже серед жителів села багато дійсно
талановитих людей. Залучити їх до співробітництва зі школою – першочергове завдання
педагогів.